

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Literatura renesance, baroka a klasicismu - struktura maturitního okruhu a úkoly
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_CJL1.1.12a
Autor vzdělávacího materiálu:	PhDr. Olga Šimandlová
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	září 2013
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor:	Český jazyk a literatura
Vzdělávací předmět:	Český jazyk a literatura
Tematická oblast:	Světová a česká literatura od starověku po 18. století
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník gymnázia (vyšší stupeň)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace:

Vzdělávací materiál slouží jako struktura maturitního okruhu při opakování učiva ve 4. ročníku při přípravě na maturitní zkoušku. Obsahuje cvičné úkoly k ověření poznatků. Inovuje výuku využitím interaktivní tabule.

Citace použitých zdrojů:

HÁNOVÁ Eva a kol. *Odmaturuj z literatury 1*. 3. vyd. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0. s. 27 - 45.
SOCHROVÁ, Marie. *Český jazyk a literatura*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0468-6. s. 15 - 20.
Vlastní zdroje.

Vzdělávací materiál vytvořen v rámci projektu
Sportovní gymnázium - škola 21. století

OSNOVA TÉMATU

1. LITERATURA RENESANCE

1.1 LITERATURA ITALSKÁ

1.2 LITERATURA FRANCOUZSKÁ

1.3 LITERATURA ŠPANĚLSKÁ

1.4 LITERATURA ANGLICKÁ

1.5 LITERATURA ČESKÁ

2. LITERATURA BAROKA

3. LITERATURA KLASICISMU

3.1 LITERATURA FRANCOUZSKÁ

3.2 LITERATURA ITALSKÁ

4. ÚKOLY K TÉMATU LITERATURA RENESANCE, BAROKA A KLASICISMU

1. LITERATURA RENESANCE

- poč. 14. stol. – poč. 17. stol.

fr. la renaissance = znovuzrození, lat. humanus = lidský
obdiv antice

harmonie duše a těla

literatura v národních jazycích

vynález knihtisku, Johann Guttenberg

prvotisky = inkunábule

1. tištěná kniha u nás: Plzeň 1469 – 1471, Kronika trojanská

1.1 LITERATURA ITALSKÁ

- přelom 13. – 14. stol.
- nové žánry: duchovní epos, novela, sonet
- **Dante Alighieri** – duchovní epos **Božská komedie**
hrdina Dante putuje za poznáním Peklem, Očistcem, Rájem,
provází ho básník Vergilius
duchovní epos – výpravná báseň, bohatý děj, hrdinou sám
básník

1.1 LITERATURA ITALSKÁ

- **Giovanni Boccaccio – Dekameron**

100 novel

novely vypráví 10 mladých lidí, utekli před morem z Florencie na venkov, milostná témata

novela – kratší epický útvar, líčí zajímavý děj, překvapivý konec

- **Francesco Petrarca – Sonety Lauře**

Laura skutečná dívka, pocity lásky, štěstí i trápení

sonet (znělka) – lyrická báseň, pravidelný rým, 14 veršů

4 sloky: 1+2 sloka 4 verše (kvarteta), 3+4 sloka tři verše (terceta)

1.2 Literatura francouzská

- 15. – 16. stol.
- nové žánry: villonská balada, satirický román
- **Francois Villon – Malý testament, Velký testament**
testament = závěť
básně o životě, hříchy omlouvá chudobou a krutým osudem
villonská balada – lyrická báseň, 4 sloky, na konci slok se opakuje refrén, 3 x 7 – 12 veršů, poslání 4 – 6 veršů

1.2 Literatura francouzská

- **Francois Rabelais** – román **Gargantua a Pantagruel**
o královské rodině obrů
otec Gargantua myslí jako středověký člověk, syn Pantagruel
renesančně touží po poznání
satirický román – satira na středověké přžitky

1.3 LITERATURA ŠPANĚLSKÁ

- 16. – 17. stol., „zlatý věk španělské literatury“
- nový žánr: dobrodružný román
- **Miguel de Cervantes y Saavedra – Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha**
dobrodružný román
chudý venkovský šlechtic don Quijote se po vzoru vyprávění o středověkých rytířích vydává za dobrodružstvím se sluhou Sancho Panzou

1.4 LITERATURA ANGLICKÁ

- 14. – 16. stol.
- **William Shakespeare** (1564 – 1616)
 - komedie: **Zkrocení zlé ženy, Sen noci svatojanské**
 - hry historické: **Jindřich VI., Richard III, Julius Caesar**
 - tragédie:
 - tragédie nenaplněné lásky **Romeo a Julie**
 - tragédie žárlivosti **Othello**
 - tragédie chorobné ctižádosti **Mackbeth**
 - tragédie o lidské nerozhodnosti a smyslu života **Hamlet, kralevic dánský, Král Lear**
 - hra na pohádkový námět: **Zimní pohádka**
 - milostná lyrika: **Sonety**

1.5 ČESKÁ RENESANČNÍ LITERATURA

- 70. léta 15. – poč. 17. stol.
- převažuje naučná literatura
- **Viktorin Kornel ze Všehrd – O právech, súdiech i o dskách země české knihy devatery**
právník, soupis českého práva a důležitých královských listin
- **Daniel Adam z Veleslavína – „pražský arcitiskař“**
Česko - latinsko - řecko - německý slovník
Kalendář historický – soupis důležitých událostí z dějin

1.5 ČESKÁ RENESANČNÍ LITERATURA

- **Václav Hájek z Libočan – Kronika česká**
české dějiny do r. 1526, nástup Habsburků na český trůn
- **Jan Blahoslav**
biskup jednoty bratrské
Gramatika česká – o češtině se sbírkou přísloví
Filipika proti misomusům – kritika misomusů (nepřátelé vzdělání)
Muzika – teorie hudby a sborového zpěvu

1.5 ČESKÁ RENESANČNÍ LITERATURA

- **Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic – cestopis Putování...**
o cestě do Benátek a Egypta
popraven r. 1621 na Staroměstském náměstí za účast ve stavovském povstání
- **Bible kralická**, konec 16. stol.
dílo kolektivu příslušníků jednoty bratrské
6 dílů, tzv. Šestidílka
překlad bible do češtiny tzv. bibličtina
tisk v Kralicích na Moravě, vospělý knihtisk

2. LITERATURA BAROKA

- od pol. 16. stol. – 17. stol.

vznik v Itálii a ve Španělsku

30ti letá válka, doba nejistot

člověk se uzavírá do svého nitra, k víře, hledá životní jistoty,

pravda je člověku zjevena

autorita katolické církve

latina jako jazyk vědy a církve

- **Jan Amos Komenský**, 28. 3. 1592 – 1670, pochován v Naardenu
učitel na bratrských školách (Přerov, Fulnek), kněz, poslední biskup jednoty bratrské
život v exilu:
Lešno, Anglie (pomáhal založit akademii věd), Švédsko (učebnice), Amsterdam (posledních 14 let)

Jan Amos Komenský

- dílo slovesné psal česky:

Labyrint světa a ráj srdce

alegorie = využívá přeneseného významu v rámci celého díla

Hlubina bezpečnosti – volně navazuje na myšlenky z Labyrintu

Listové do nebe – 5 fiktivních (smyšlených) dopisů chudých Kristovi

Kšaft umírající matky jednoty bratrské – alegorická forma závěti

Kancionál – sborník duchovní poezie

Jan Amos Komenský

- dílo pedagogické psal latinsky:

Velká didaktika (Didactica magna) – zásady moderního vyučování

Brána jazyků otevřená (Janua linguarum) – učebnice latiny ve větných spojeních

Svět v obrazech (Orbis pictus) – první obrázková učebnice na světě s vlastními nákresy

Informatorium školy mateřské – o výchově dítěte doma v rodině od narození do 6ti let

vševědné dílo: příprava encyklopedie, nedokončil (Divadlo veškerenstva věcí)

- období po Bílé hoře 1620
pol. 17. – 18. stol.
doba temna
úpadek české kultury
tvorba psaná latinsky, naučný a náboženský ráz
- **Bohuslav Balbín**
Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště českého
latinsky psaný spis o češtině
vydán až na počátku národního obrození

- **Bedřich Bridel – Co Bůh? Člověk?**
duchovní poezie
báseň o velikosti boží a nicotě člověka
- **Adam Michna z Otradovic – Česká mariánská muzika**
skladatel a varhaník
ukolébavky (Hajej, můj andílku)
vánoční koledy (Chtíc aby spal)
milostné písně (Pod našima okny)

- **František Jan Vavák** – Paměti
venkovský písmák, kronikář
paměti, co se událo, zápis lidových písní, pověstí
- **tvorba pololidová**
psaná česky, ústní podání
kramářská (jarmareční) píseň – zpívali kramáři za doprovodu
flašinetu
- **lidová tvorba**
lidové písně, pohádky, pověsti, balady (Osiřelo dítě)

3. LITERATURA KLASICISMU

- 2. polovina 17. – 18. stol.

vznik ve Francii za Ludvíka XIV.

v Čechách tzv. doba temna

- **klasicismus** – z lat. vzorový, příkladný

vzor v antickém umění

jednotné principy a pevný řád

„jen pravdivé je krásné“ – krása je v pravdě a v pravdivém
zobrazení přírody

- **empír** – z lat. empire = císařství, vrchol klasicismu

- **vysoký styl:** óda, epos, tragédie, o životě vyšších vrstev, rýmovaný verš
- **nízký styl:** komedie, bajka, satira, o životě „neurozených“, o měšťanech, verš i próza
- **klasicistické drama:** podle antického vzoru (Aristotelés) dodržuje trojí jednotu místa, času a děje

3. 1 LITERATURA FRANCOUZSKÁ

vysoký styl

- **Pierre Corneille** – tragédie Cid
- **Jean Racine** – tragédie Ifigénie a Faidra

nízký styl

- **Molière (Jean-BaptistePoguelin)**

komedie Lakomec, Tartuffe, Zdravý nemocný, Lékařem proti své vůli, Měšťák šlechticem

- **Jean de La Fontaine** – 12 knih Bajek

3. 2 LITERATURA ITALSKÁ

- tzv. **commedia dell'arte**
národní veselohra
všední život měšťanské společnosti
herci měli scénář a na scéně improvizovali
dialog doplňovali komickou pantomimou
stále stejné postavy si měnili škrabošky (masky)
- **Carlo Goldoni** – komedie Poprask na laguně, Mirandolina

4. ÚKOLY K TÉMATU LITERATURA RENESANCE, BAROKA A KLASICISMU

1. Uvedte, který z literárních žánrů se zrodil v období renesance:

- a) komedie
- b) epigram
- c) novela

2. Která z uvedených charakteristik odpovídá formě sonetu?

- a) lyrická báseň složená ze 4 strof, kde 4. strofa je tzv. poslání
- b) smutně laděná báseň o 12 verších
- c) lyricky laděná báseň o 14 verších, kde 2 sloky tvoří kvarteta a 2 jsou terceta

3. Poznáte, odkud je převzata ukázka?

„Zřekni se otce, zavrhni své jméno,
nebo když nechceš, stačí tvůj slib lásky,
a já se zřeknu jména Kapuletů.“

a) Sonety Lauře

b) Romeo a Julie

c) Zkrocení zlé ženy

4. Který pojem souvisí s dobou renesance:

- a) villonská balada
- b) Pierre Corneille
- c) Vavřinec z Březové

5. Bible kralická je zapsaná příkladnou spisovnou češtinou, a to tzv.:

- a) kraličtinou
- b) bibličtinou
- c) kronikářskou češtinou

6. Baroko se rozvíjelo od poloviny 16. století v Itálii a ve Španělsku a znamenalo:

- a) návrat k antice
- b) odklon od světských zájmů k Bohu a vlastnímu nitru
- c) snahu o vědecké poznání světa

7. Ve kterém století prožil většinu života Jan Amos Komenský?

- a) 15. stol.
- b) 16. stol.
- c) 17. stol.

8. Uvedte autora, z něhož díla je převzata ukázka:

Tys světlem, já temností,
já bláto, a tys čistota,
tys milost, já teskností,
tys bezpečnost, a já psota.

- a) Adam Michna z Otradovic
- b) Bohuslav Balbín
- c) Bedřich Bridel

9. Pro klasicismus jako umělecký směr platí tvrzení:

- a) vychází z antiky
- b) vychází z gotiky
- c) zdůrazňuje fantazii

10. Ve které zemi vznikla komedie dell arte, kdy hry neměly pevnou stavbu a herci děj improvizovali:

- a) ve Francii
- b) ve Španělsku
- c) v Itálii